

Vantaan kaupunkikilalautakunnalle ja kaupunginhallituksen konsernijaostolle

VANTAAN VANHUSNEUVOSTON LAUSUNTO KOSKIEN HSL:N TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMAA VUOSILLE 2023-2025

Pääkaupunkiseudun joukkoliikenne on merkittävien haasteiden edessä tulevina vuosina. Julkisen liikenteen käytön lisääminen on keskeistä, se on osa kestävästä kehitystä ja ilmastopolitiikkaa. Lisäksi se on kokonaistaloudellisesti järkevää ja välttämätöntä nykytilanteessa jossa inflaatio, polttoaineiden ja energian hinta sekä muut elinkustannukset ovat rajussa nousussa.

Vantaan vanhusneuvosto haluaa kiinnittää päättäjien huomiota ikääntyneiden asemaan joukkoliikenteen käyttäjinä. Suunnitelmassa mainitaan ikäihmisten määrän poikkeuksellisen voimakas kasvu tulevina vuosina. Suunnitelmasta kuitenkin puuttuu kokonaan pohdinta siitä mitä haasteita toimintakyvyltään heikkenevien henkilöiden määrän lisääntyminen asettaa joukkoliikenteelle tulevaisuudessa.

Vanhusten hoidon kustannusten noususta käydään suomalaisessa yhteiskunnassa huolestunutta keskustelua. Mitä se merkitsee yhteiskuntataloudelle sekä koko vanhuspalvelujärjestelmälle? Tulevien vuosien suurimpia haasteita onkin se, miten pystymme jatkossa huolehtimaan vanhusten asianmukaisesta hoidosta. Keskeinen keino hillitä kustannusten hallitsematonta nousua on panostaa siihen, että *ikäihmiset pysyvät toimintakykyisinä, itsenäisinä ja liikkuvina mahdollisimman pitkään niin että kalliin ympärivuorokautisen hoivan tarve siirtyisi myöhemmäksi.*

Tutkimusten mukaan mahdollisuus liikkua itsenäisesti ja omatoimisesti oman kodin ulkopuolelle estää eristäytymistä, syrjäytymistä sekä mielenterveyden ongelmia. Voimien vähetessä vanha ihminen ei jaksakaan kävellä pitkälle, eikä oman auton käyttö ei ole aina mahdollista. Niinpä *toimiva ja edullinen joukkoliikenne on avainasemassa*, että ikäihminen pystyy osallistumaan yhteiskunnan erilaisiin rientoihin sekä tapaamaan ystäviä ja perhettä sekä elämään täysipainoista ja ihmisarvoista elämää.

Vanhusneuvosto edellyttää, että Vantaan kaupungin edustajat edistävät lausunnoillaan ja muilla toimillaan sitä, että ikäihmiset pystyisivät käyttämään joukkoliikenteen palveluja mahdollisimman paljon ja mahdollisimman pitkään.

Ikääntyvän väestön näkökulmasta keskeisiä asioita joukkoliikenteessä ovat linjastojen kattavuus, suorat yhteydet ja pysäkkien läheisyys, liikennevälineen turvallisuus sekä matkojen edulliset hinnat.

1. Linjastot, suorat yhteydet ja pysäkkien läheisyys

Vanhusneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että uudet liikenneratkaisut perustuvat ensisijaisesti nopeuteen ja tehokkuuteen ja että ratkaisuksi on valittu runkolinjaverkoston rakentaminen. Suoria bussiyhteyksiä eri asuinalueilta esim Helsinkiin on muutettu ruuhka-aikoina ajettaviksi linjoiksi, lopetettu kokonaan tai suunnitellaan lopetettavaksi. Esimerkkinä mainittakoon lopetusuhan alla oleva linja 415, joka on suora ja tärkeä yhteys keski-Vantaalta Meilahden sairaala-alueelle.

Ratkaisuja on tehty ensisijaisesti työmatkaliikennettä silmälläpitäen. Ns. joustavat matkaketjut hankaloittavat monin tavoin ikäihmisten matkustamista. Matkaketjut merkitsevät lisääntyneitä vaihtoja, ja niihin liittyy erilaisia turvallisuusriskejä, myös pelkoa eksymisestä. Matkaketjut merkitsevät myös pitkiä pysäkkivälejä sekä pidentyneitä kävelymatkoja. Julkinen liikenne on kuitenkin tarkoitettu kaikille, ei ainoastaan runkolinjan päissä tai varrella asuville. Nyt valittu malli on johtamassa ikääntyneiden asiakkaiden palvelutason laskuun, se vaikeuttaa heidän liikkumistaan sekä lisää yleistä turvattomuutta. Valitettavasti asiakaspalvelu ja asiakaskokemus ovat kaavailussa muutoksessa jäämässä ikääntyneiden osalta toisarvoiseen asemaan.

Vanhusneuvosto esittää, että nykyisiä suoria bussilinjoja ei enää vähennetä tai lakkauteta, ja että kaupungin kaikille alueille olisi toimivat liikenneyhteydet.

2. Liikennevälineiden turvallisuus

Juna, metro sekä raitiovaunu ovat ikäihmisen kannalta turvallisia liikennevälineitä. Moni vantaalainen joutuu kuitenkin käyttämään liikkumiseen bussia. Ikääntyneen henkilön käsivoimat ovat usein heikentyneet, nopeat kaasutukset ja jarrutukset aiheuttavat vaaratilanteita silloin kun hän on nousemassa ja poistumassa bussista. Bussiin on myös miltei mahdoton nousta rollaattorin kanssa, käsivoimat eivät aina riitä apuvälineen nostamiseen.

Vanhusneuvosto ehdottaa, että erityisesti bussiliikenteen turvallisuutta kehitetään ja että kuljettajien koulutuksessa kiinnitetään aikaisempaa enemmän huomiota siihen miten ikäihminen huomioidaan matkustajana.

3. Vyöhykkeiden hinnoittelumallit

Taannoin toimeenpantu vyöhykemalli, jossa Vantaa jaettiin kahteen eriarvoiseen alueeseen on herättänyt suurta tyytymättömyyttä. Asiantilan korjaaminen tulee toteuttaa ehdottomasti uudessa lippuratkaisussa. Suunnitelmassa on etsitty ja arvioitu eri hinnoitteluvaihtoja huolellisesti ja monipuolisesti. Selkein ja esityksessäkkin selvän suosikkiaseman saanut malli on tasatariffi koko HSL:n alueella.

Vanhusneuvosto ehdottaa, että Vantaan kaupunki esittää HSL:lle tasahinnoitteluun siirtymistä.

4. Eläkeläisalennukset

TTS:ssa mainitaan, että asetettu lipputulotavoite edellyttää alennusryhmien ja vapaan matkustusoikeuden tarkastelua jo vuonna 2023. Suunnitelmasta ei kuitenkaan löydy tarkempia tietoja mitä tämä tarkastelu tarkoittaa ja mitä alennusryhmiä se koskisi.

Kertalippualennus poistettiin vuoden 2021 alussa. Kertalippu on kuitenkin se lipputuote, jota suurin osa ikäihmisistä mieluiten käyttää. Heillä ei ole tarvetta kausilippuun eikä aina varaa hankkia sitä edes alennettuun hintaan. Korkea kertalipun hinta on johtanut siihen, että pienituloinen eläkeläinen joutuu tarkkaan harkitsemaan onko hänellä varaa matkustaa vai jäädäkö kotiin. Tilanteessa jossa tärkeät elinkustannukset, ruoka, lääkkeet ja sähkö kallistuvat, joutuu ikäihminen liian usein valitsemaan kotiin jäämisen.

Vanhusneuvosto vaatii, että 70 vuotta täyttäneiden 45 prosentin alennus kausilippuun säilytetään, ja sen lisäksi sama 45 prosentin alennus tulee palauttaa koskemaan myös kertalippua (arvolippua) ilman kellonaikarajoituksia.

Vanhusneuvosto esittää, että pidemmän aikavälin tavoitteeksi asetetaan se, että kaikille eläkeläisille myönnetään oikeus käyttää ilmaiseksi julkista lähiliikennettä kuten monessa EU-maassa on jo tehty.

Vanhusneuvoston lausuntoa on ollut valmistelemaan puheenjohtajiston nimeämä työryhmä: Marja-Liisa Saares (pj+siht), Olli Korkalainen, Sirkka Laaksonen, Risto Pyhältö ja Eija Savela.

Vantaalla 5.8.2022

Vanhusneuvoston jäsenet:

Raimo Huvila pj
Marja-Liisa Saares vpj
Anneli Karhunen
Risto Pyhältö
Håkan Sandell
Taisto Mäntynen
Marja Leppänen
Olli Korkalainen
Hannele Pekkola
Timo Lahtinen
Eija Savela
Reijo Söderberg

